

**МЕЃУНАРОДЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ВЕРСКИТЕ СЛОБОДИ ВО СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА ЗА 2020 ГОДИНА****Извршно резиме**

Уставот забранува дискриминација врз основа на вера и ја гарантира слободата на вероисповед и правото на верско изразување. Тој обезбедува еднаквост пред законот за сите граѓани, без разлика на нивните верски убедувања. Амандман на Уставот наведува пет религиозни групи кои автоматски добиваат даночни ослободувања и други поволности: Македонската православна црква, Исламската верска заедница во Северна Македонија (ИВЗ), Католичката црква, Евангелско-методистичката црква и Еврејската заедница. Другите религиозни групи мора да се регистрираат за да добијат исти поволности. Барањата за регистрирање на Православната охридска архиепископија (ПОА), поврзана со Српската православна црква, и на Бекташката заедница (Тетово), суфитска група, сè уште чекаат на одлука од Основниот суд Скопје 2, по извештајот на Европската комисија (ЕК) од мај 2019 година во којшто се повикува власта да се придржува на претходните пресуди на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) дека Владата треба да ги ревидира претходно одбиените барања на овие групи. Бекташката заедница (Тетово) повторно пријавија дека нивни членови биле вознемирувани од властите и од ИВЗ. ИВЗ напомена дека Владата и понатаму ја фаворизира Македонската православна црква – Охридска архиепископија (МПЦ-ОА), а помалите религиозни групи и понатаму пријавуваат нееднаков третман од страна на Владата во однос на петте групи што се наведени во Уставот. Во септември, претседателот Стево Пендаровски и премиерот Зоран Заев испратија писма со кои јавно побараа од вселенскиот патријарх Вартоломеј I од Константинопол да ѝ даде автокефалност на МПЦ-ОА, нешто што ПОА го окарактеризира како мешање на власта во верските прашања. На 10 март Владата ја усвои работната дефиниција на Меѓународната алијанса за сеќавање на холокаустот (ИХРА) од 2013 година за негирањето и искривоколчувањето на холокаустот. На 7 февруари, владејачката политичка партија Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) како одговор на антисемитските изјави на социјалните медиуми ги осуди „сите форми на говор на омраза, антисемитизам или какво било друго директно или индиректно понижување или дискриминација на поединци и групи.“

Бекташката заедница (Тетово) продолжи да ги оспорува тврдењата на ИВЗ за целосна сопственост и плановите за реновирање на Арабати баба теќето, комплекс што бекташите (Тетово) го користат како свое седиште. Медиумите известија за неколку инциденти на кражби, а властите известија за еден инцидент на вандализам на православни гробишта, наспроти 12 кражби или вандализам на православни локалитети во 2019 година. Властите исто така известија за една кражба во цамија. Во јануари Еврејската заедница и Фондот на

холокаустот на социјалните медиуми објавија заедничка осуда на говорот на омраза и антисемитски коментари. Во мај Еврејската заедница пријави кај властите повеќе антисемитски објави и говор на омраза од страна на група на Фејсбук наречена „Ninurta Macedonia“. На крајот од годината истрагата сè уште беше во тек.

Амбасадорката и други службени лица од Амбасадата на САД се сретнаа со претставници на владата за да поразговараат за прашања поврзани со верските слободи, вклучително и подобрената меѓуверска соработка и почит од страна на владата на еднаквиот третман на верските заедници. Претставници на Амбасадата се сретнаа со претставници на малцинските верски заедници, вклучително бекташите (Тетово), евреите и евангелските методисти.

Дел I. Верска демографија

Според проценките на Владата на САД, вкупниот број на население во државата изнесува 2,1 милион (средина на 2020 година). Според податоците од последниот попис спроведен во 2002 година, 65 проценти од вкупното население се православни христијани, а 33 проценти муслимани. Мнозинството муслиманите се сунити. Има и мал број припадници на суфитски групи, вклучително и бекташки редови. Исто така според пописот, останатите верски заедници коишто заедно учествуваат со помалку од 2 проценти во севкупното население, ги сочинуваат католиците, припадниците на различните протестантски групи, Јеховините сведоци и Црквата на Исус Христос на светците од подоцнежните дни. Еврејската заедница проценува дека има околу 200 припадници.

Мнозинството православни христијани ги населуваат централните и југоисточните региони. Најголемото дел од муслиманите живеат во северните и западните делови од земјата. Постои меѓусебна поврзаност помеѓу етничката и верската припадност на населението: мнозинството православни христијани се етнички Македонци, додека пак најголемиот дел од муслиманите се етнички Албанци. Мнозинството Роми, како и речиси сите етнички Турци и Бошњаци се муслимани, додека најголемиот број Срби и Власи се православни христијани. Постои взаемна врска и помеѓу верската припадност и политичката ориентација, имајќи предвид дека поделбата на политичките партии, во голема мерка ја следи линијата на етничката припадност.

Дел II. Состојбата во однос на почитувањето на верските слободи од страна на државата

Правна рамка

Уставот забранува дискриминација по верска основа и гарантира еднаквост на правата за сите граѓани, без разлика на нивните верски убедувања. Тој ја гарантира слободата на вероисповед и правото на поединците, слободно и јавно да ја изразуваат својата вера, поединечно или заедно со други лица. Уставот исто така го штити верскиот идентитет на

сите заедници. Уставот наведува дека не може да се применуваат ограничување на слободите и правата во однос на личното убедување, свеста, мислата или вероисповедта. Амандман на Уставот наведува пет религиозни групи кои автоматски добиваат даночни ослободувања и други поволности: Македонската православна црква, Исламската верска заедница (ИВЗ), Католичката црква, Евангелско-методистичката црква и Еврејската заедница. Тој уредува дека овие пет заедници, како и другите регистрирани групи се одвоени од државата и еднакви пред законот, и се слободни да основаат верски училишта, добротворни организации и други социјални установи. Законите им овозможуваат и на другите верски организации да ги добијат истите права и правен статус како овие пет групи преку поднесување барање за признавање од страна на државата и преку нивно регистрирање во суд. Согласно Уставот, секое поттикнување верска омраза или нетолеранција од страна на политичките партии или други здруженија на граѓаните е забрането.

Законот ги дефинира делата од омраза како кривични дела против лице, правно лице или поврзани лица или имот извршени заради реални или претпоставени карактеристики, вклучително националноста, етничкото потекло и верата или убедувањето на жртвата. Говорот на омраза и делата од омраза се казниви кривични дела и можат да резултираат со построги казни за други дела кога има елементи на дело од омраза. Казните варираат од една до 10 години затвор и минимум 10 години казна затвор за дела од омраза што довеле до смрт.

Верските организации можат да побараат да бидат регистрирани како „црква“, „верска заедница“ или „религиозна група“. Ваквата класификација се заснова врз големината на групата, нејзината внатрешна организација и хиерархија. Законите обезбедуваат еднаков третман за овие три категории и за сите нив подеднакво важат истите законски права, поволности и обврски. Власта има признаено 38 верски организации, меѓу кои се и петте што се именувани во Уставот. Во оваа бројка се опфатени 18 цркви, 10 верски заедници и 12 религиозни групи. Откако ќе се регистрира, црквата, верската заедница или религиозната група, е ослободена од плаќање даноци и има право да бара поврат на имотот што бил национализиран за време на комунистичкиот период (под услов групата или заедницата да постоеле во тој период), да учествува во проекти финансирани од Владата и да бара градежни дозволи за заштита и обнова на своите светилишта и културни објекти. Тие имаат можност да основаат и верски училишта. Нерегистрирани групи можат да држат верски служби или други собири и преобратување, но не можат да се впуштат во одредени активности како што е основање на училишта или добивање донации што се ослободени од данок за донаторот, а и самите тие не се ослободени од данок.

Барањата за регистрација се поднесуваат до Основниот суд Скопје 2, кој во рок од 15 работни дена е должен да утврди дали поднесеното барање на верската организација ги задоволува законските критериуми за регистрација. Критериумите се физичко и административно присуство во земјата, објаснување за верските учења и практики што ги прават различни од останатите верски организации, како и единствен назив и службени

ознаки и обележја. Организацијата што поднесува барање за регистрација, исто така мора да го посочи и надзорното тело задолжено за нејзиното финансиско работење и да даде преглед на финансиските средства и извори на финансирање, како и записник од одржаното основачко собрание на организацијата. Законот дозволува регистрација на повеќе различни групи, кои припаѓаат на една иста вера. Лидерите или законските претставници на регистрираните религиозни групи мора да бидат државјани на земјата.

Судот ги доставува одобрените барања до Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи (КОВЗРГ), владино тело одговорно за негување на соработка и комуникација меѓу Владата и регистрираните религиозни групи, којашто ја заведува организацијата во својот регистар. КОВЗРГ нема надзорна надлежност ниту капацитет да влијае врз процесот на регистрација. Ако судот го одбие барањето за регистрација, организацијата може да ја обжали таквата одлука пред надлежниот апелационен суд. Доколку и апелациониот суд го одбие барањето за регистрација, тогаш организацијата може да поднесе барање за заштита на човековите права до Уставниот суд, како највисок суд во земјата задолжен за заштита на човековите права. Доколку Уставниот суд го одбие барањето, организацијата може да поднесе тужба до Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП).

Законот не им дозволува на верските организации да основаат верски основни училишта, меѓутоа, овозможува основање на училишта за средно и повисоко ниво на образование. Верските средни училишта имаат сопствена наставна програма и не постои обврска истите да бидат одобрени од Министерството за образование. Учениците во верските средни училишта немаат обврска да полагаат државна матура и затоа не можат да се запишат на универзитетите. Според образовната програма на Министерството за образование, сите ученици од шесто и повисоките одделенија, се должни да одберат еден од трите изборни предмети, при што, два од нив имаат религиозна содржина: Запознавање на религиите и Етика на религиите. Според описот што го дава Министерството, овие предмети ја обработуваат религијата на академски и непобожен начин. Наставата по овие предмети обично ја изведуваат православни свештеници или имами во зависност од барањата на родителите и учениците со согласност на Министерството, а државата им ги плаќа платите. Министерството за образование наложува сите наставници по овие предмети да поминат обука организирана од акредитирани високо образовни институции а спроведена од професори по филозофија или социологија. Доколку учениците не сакаат да посетуваат верска настава имаат трета опција за изборен предмет, Класична култура во европските цивилизации.

Секој странски државјанин којшто влегува во земјата со цел, да се вклучи во религиозни активности или да врши верски обреди и церемонии, мора да добие работна виза пред пристигнувањето во државата, за што вообичаено се потребни околу четири месеци. КОВЗРГ води евиденција за сите странски верски претставници, а различни владини институции можат да им одобрат или да им забранат да вршат религиозни активности во земјата. КОВЗРГ ги издава одобрените барања за дозвола за привремен престој и/или барањата за

работна виза за мисионери и верски претставници во име на регистрирани цркви, верски заедници или религиозни групи; Министерството за труд и социјална политика потврдува дека не ги повредуваат законите на земјата во однос на работните односи; а Министерството за внатрешни работи ги проверува безбедносните аспекти. Нерегистрирани групи можат да бараат работни дозволи и визи согласно вообичаените постапки. Работните визи имаат важност од шест месеци, со можност за нивно продолжување за дополнителни шест месеци. Секое евентуално дополнително обновување на работната виза е со времетраење од една година. Не постојат никакви ограничувања во однос на бројот на дополнителните барања за продолжување на визата, поднесени од страна на верските претставници. Виза може да им биде издадена и на свештени лица и верски претставници од нерегистрираните верски организации.

Државата е потписничка и членка на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права.

Владини практики

На крајот од годината, Основниот суд Скопје 2 немаше преземено активности согласно извештајот на ЕК за земјата од мај 2019 година во кој се повикана владата да ја спроведе пресудата на ЕСЧП за почитување на правата на ПОА и на Бекташката заедница (Тетово). Во 2017 година ЕСЧП пресуди дека власта ја прекршила Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи (Конвенцијата) со тоа што го одбила барањето на ПОА да добие статус на религиозна група. Во 2018 година ЕСЧП донесе слична пресуда за Бекташката заедница (Тетово). Во *Извештајот на Европската комисија за напредокот на земјата од 2020 година*, објавен во октомври, се вели дека Северна Македонија треба да ја спроведе пресудата на ЕСЧП од 2018 година.

Иако владата ѝ го исплатила надоместокот на ПОА во износ од 9.500 евра (\$11.700) за отштета и судски трошоци согласно пресудата на ЕСЧП од 2017 година, претставниците на ПОА и понатаму тврдат дека власта одбива да ја регистрира групата, се меша во работата на судството во предметите на ПОА и врши притисок врз ПОА да поднесат ново барање за нејзина регистрација под ново име. ПОА го цитираше писмото од Основниот суд Скопје 2 од февруари во кое се бара од ПОА да го смени името бидејќи судот не можел да ги разликува од МПЦ-ОА. На крајот од годината барањето за регистрација на ПОА од 2009 година, без промена на името, сè уште чекаше на одлука во Основниот суд Скопје 2.

Во јуни 2019 година Владата ѝ го исплатила на Бекташката заедница (Тетово) надоместокот за отштета и судски трошоци согласно пресудата на ЕСЧП од 2018 година, но не презеде никакви дополнителни дејствија во 2020 година. На крајот од годината барањето за регистрација на групата од 2010 година сè уште чекаше на одлука во Основниот суд Скопје 2.

Според владините службени претставници, пресудите на ЕСЧП не ги смениле законските услови на земјата дека името на барателот треба да се разликува од името на веќе регистрирана религиозна група; оттука и Бекташката заедница (Тетово) и ПОА требале да

го сменат или модифицираат своето име за да бидат регистрирани во судот. Според овие службени лица, Бекташката заедница (Тетово) останале нерегистрирани главно заради нерешениот имотен спор со ИВЗ, мешањето на ИВЗ во работата на судовите и бидејќи други две Бекташки заедници веќе биле регистрирани, обете во Кичево. Службените лица изјавија дека во случајот на ПОА, регистрацијата не била можна бидејќи тие сакале да функционираат под надлежност на Српската православна црква и не прифаќале отстранување на „ОА“ од своето име, што ПОА го сметала од историска важност.

Основниот суд Скопје 2 во февруари ѝ понуди на ПОА можност повторно да поднесе барање со ново име, а на Бекташката заедница (Тетово) во март. Обата баратели одбиле да размислат за ново име и побарале од судот да ги спроведе споменатите пресуди на ЕСЧП. После тоа до крајот на годината повеќе ништо не се случи во ниеден од случаите.

Во март, Основниот суд Скопје 2 го одби барањето на Бекташката заедница (Тетово) за повторно разгледување на нивното барање за регистрација врз основа на пресудата на ЕСЧП од април 2018 година. Пресудата на Судот од октомври 2018 година наведува дека ѝ дава на Бекташката заедница (Тетово) рок од 30 дена да поднесат ново барање за регистрација под име што ќе се разликува од тоа на двете регистрирани групи (во Кичево). Бекташите (Тетово) одбиле и побарале од судот место тоа да ја спроведе пресудата на ЕСЧП. Судот исто така им дал на бекташите (Тетово) рок до 15 декември 2019 година да ја поднесат потребната документација и да го информираат судот за своите преговори со владата во врска со спроведувањето на пресудата на ЕСЧП, но Бекташката заедница (Тетово) одбила да постапи.

ПОА и Бекташката заедница (Тетово) изјавија дека како нерегистрирани заедници тие и понатаму се соочуваат со дискриминација и заплашување, како на пример немање статус со којшто се ослободени од данок, неможност да основаат сопствени училишта и омаловажувачки коментари за нив на социјалните медиуми. ПОА и понатаму ги обвинуваат властите за пристрасниот однос кон неа и за непочитување на домашното и меѓународното право.

Во јуни светскиот лидер на Бекташката заедница, баба деде Едмонд Брахимаи ги повика властите под итно да постапат во насока на коригирање на повредата на правото на бекташите (Тетово) на верско убедување и имот, апелирајќи до Владата на тогашниот технички премиер Оливер Спасовски да ја спроведе (или да се придржува на) пресудата на ЕСЧП од април 2018 година со која се бара регистрација на Бекташката заедница (Тетово).

Во јануари ПОА ја нарече одлуката на Врховниот суд од декември 2019 година со која било одбиено барањето за вонредно разгледување на одлуката на Кривичниот суд од февруари 2017 година против распопениот епископ Јован Вранишковски и двајца други за перење пари „недопуштена и неоснована“. Врховниот суд утврди дека Вранишковски испрал и потрошил 8,6 милиони денари (\$172.000) и дека имотот што го купил со тие пари останува во сопственост на МПЦ-ОА бидејќи Вранишковски бил припадник на МПЦ-ОА во времето

на купопродажбата. Во февруари 2017 година Кривичниот суд во Скопје го осуди Вранишковски на 13 месеци затвор и уште други двајца на две години условна казна. Апелациониот суд ја потврди пресудата на Кривичниот суд. ПОА изјави дека пресудата била резултат на пристрасноста на власта.

Во март ПОА изјави дека медиумите ги изложиле нејзините припадници на цензура бидејќи рекле дека заложбите на власта за автокефалноста на МПЦ-ОА што започнале во 2018 година претставувале политичко мешање во верските прашања и повреда на секуларниот карактер на земјата. Дополнително официјалните претставници на ПОА изјавија дека членовите на нивните семејства биле предмет на незаслужена дискриминација во бирократските процедури за издавање потврди и патни документи.

Во текот на годината Основниот суд Скопје 2 добил и одобрил три нови барања за регистрација. Во јуни ја регистрирал религиозната група „Bashkesia e Ehli Sunetit dhe Xhematit“ со седиште во Куманово, со која раководи Садула Бајрами, свештеник кој многу сунити го сметаат за контроверзен бидејќи велат дека ја поддржува ИСИС, а која КОВЗРГ ја додаде во регистарот. Во декември истиот суд регистрирал две групи: Групата на Кадирија Бадави „Закариа“ со седиште во Куманово и „Дар ал-Хадит“ исламска салафиска заедница со седиште во Скопје.

Веќе деветта година Бекташката заедница (Тетово) пријавува во полиција акти на вознемирување од страна на поединци коишто се сместени во комплексот Арабати баба теќе во Тетово како дел од спорот со ИВЗ. На крајот на годината полициската истрага сè уште беше во тек. Бекташката заедница (Тетово) изјави дека овие поединци краделе опрема и кујнски прибор од нивното седиште во Тетово воочи пролетниот празник Новруз на 22 март.

На 19 мај градоначалникот на Гостивар Арбен Таравари на гостиварскиот муфтија на ИВЗ, Шаќир Фетаху му овозможил легализација на 28 исламски верски објекти во општината, вклучително и две теќиња на бекташите (Тетово), и обете во селото Вруток. Бекташката заедница (Тетово) изјави дека издавањето на решенијата за сопственост за теќињата на ИВЗ, наместо на Бекташката заедница (Тетово), било „неправедно“.

ИВЗ изјави дека властите ја третирале ИВЗ како „непријател“ фаворизирајќи ја МПЦ-ОА и дека применувале „селективна правда“. ИВЗ изјави дека властите им вратиле помалку од 30 проценти од имотот што државата го запленила пред независноста во 1991 година. Меѓу спорните имоти е Хусамедин пашината џамија во Штип којашто била национализирана во 1955 година.

ИВЗ изјави дека властите и понатаму не им издаваат градежна дозвола за џамија во етнички и верски мешаното село Лажец, и дека и понатаму не им издаваат дозвола за реконструкција на џамијата во Струмица и централната џамија во Прилеп со образложение дека биле споменици на културата под надлежност на владата, а не на ИВЗ.

Во јули ИВЗ тврдеше дека власта е благонаклонета кон МПЦ-ОА, која ужива посебни привилегии, како на пример, можноста за користење јавен имот без надомест и финансирање на изградба на нови православни цркви.

МПЦ-ОА тврдат дека општина Струга сè уште не одлучила по барањето коешто чека уште од 2013 година за изградба на православна црква во селото Октиси.

Помалите религиозни групи и понатаму тврдат дека власта со нив не постапува исто и дека ги фаворизира религиозните групи наброени во Уставот пред другите. Тие изјавија дека премиерот Заев, претседателот Пендаровски и други владини функционери честопати се среќаваат само со петте групи признати во Уставот.

На 24 септември премиерот Заев се сретна со архиепископот Стефан и делегација на МПЦ-ОА за да разговараат за континуираните напори за автокефалност на МПЦ-ОА, барање коешто Вселенскиот патријарх Вартоломеј I почнал да го разгледува во 2018 година. Заев изрази поддршка и подготвеност да ги поттикне владините институции да го завршат процесот на денационализација на црковниот имот и заштитата на нејзиното културно наследство. Делегацијата му се заблагодари на Заев за неговото писмо до вселенскиот патријарх испратено во септември и за заложбата за автокефалноста на МПЦ-ОА. Во јануари, поранешниот технички премиер Спасовски и тогаш поранешниот премиер Заев се сретнаа со вселенскиот патријарх, а во септември и претседателот Пендаровски и премиерот Заев испратија јавни писма во кои од него побараа да ѝ додели автокефалност на МПЦ-ОА. ПОА го карактеризираше ова како мешање на власта во верските прашања.

На 21 септември Собранието го измени и дополни Законот за средно образование; меѓутоа прашања поврзани со сертификарањето на верски средни училишта, крајните испити и можноста за учениците коишто ќе ги завршат овие училишта да се запишат на универзитетите во земјата остана нерешени до крајот на годината.

Некои религиозни групи, родители и функционери од Министерството за образование изјавија дека православните свештеници и имамите што биле ангажирани да ги предаваат предметите Вовед во религијата и Етика на религијата на непобожен начин честопати го нагласувале практикување на својата вера наместо да презентираат неутрален преглед на различни вери.

На 10 март владата ја усвои работната дефиниција на Меѓународната алијанса за сеќавање на холокаустот (ИХРА) од 2013 година за негирањето и искривокочувањето на холокаустот. Владата ги задолжи Министерството за образование и наука, Бирото за развој на образованието и Институтот за духовно и културно наследство на Албанците во рок од три месеци да ги преведат *Препораките на ИХРА за наставата и учењето за холокаустот* од декември 2019 година на македонски, албански, турски и српски јазик и истите да се дистрибуираат низ училиштата во земјата.

Во јуни Институтот организирал четиридневен онлајн курс за едукација за холокаустот за

45 наставници од основно и средно образование од целата земја во соработка со Министерството за образование и наука, израелското Министерството за надворешни работи и Јад Вашем светскиот центар за сеќавање на холокаустот од Ерусалим. Министерот за образование и наука, Арбер Адеми ја нагласи важноста на партнерството и едукацијата за холокаустот на Балканот и забележа дека тој настан бил дел од стратегијата за инкорпорирање на едукацијата за холокаустот во формалното државно образование и за обезбедување алатки за нејзино спроведување.

На 6 јануари политичките лидери ги осудија антисемитските коментари во социјалните медиуми дадени од Видана Бошкова Мицевска, личност блиска на владејачката политичка партија СДСМ против тогашната временна министерка за труд и социјална политика и припадничка на еврејската заедница, Рашела Мизрахи. Мицевска напишала на Фејсбук, „Не ми пречи дека Рашела влезе во фашистичка партија. Сигурна сум дека нацистите имаа Евреи кои се бореа за подобри права на Евреите.“ На 7 јануари, во тоа време поранешниот премиер Заев, одговори на Фејсбук, изјавувајќи дека порастот на навреди на социјалните мрежи бил „неприфатлив во секое демократско општество.“ Тој апелираше до членовите и симпатизерите на СДСМ да бидат одговорни и да се воздржат од говор на омраза, расизам и ксенофобија, како и секаков говор што може да се сфати како антисемитски.

Медиумите на широко го пренесуваат антисемитскиот твит на новинарот Бранко Тричковски од 6 февруари за Мизрахи во кој Тричковски вели дека Мизрахи „јаде хумус направен од мртви Евреи.“ На 7 февруари Министерството за внатрешни работи извести дека го известиле Основното јавно обвинителство Скопје за инцидентот. Во објава на Фејсбук од 7 февруари СДСМ ги осуди „сите форми на говор на омраза, антисемитизам или секако друго директно или индиректно понижување или дискриминација на поединци и групи.“ Немаше обвиненија во врска со инцидентот.

На 18 март Владата прогласи 30-дневна вонредна состојба, а на 21 март воведо полициски час на територијата на целата држава како дел од мерките за справување со Ковид-19. Властите презедоа серија мерки за ограничување на масовните собири што влијаеше на религиозните групи. Некои религиозни групи приговараат на владините ограничувања. На 18 април група од приближно 100 православни верници ги игнорираа ограничувањата и се собраа во Манастирот Бигорски за да го прослават Велигден.

На 7 мај ИВЗ ги најави своите планови за отворање на џамиите за верниците, почнувајќи од 12 мај, заради намалениот број на случаи на Ковид-19. На 10 мај ИВЗ објави превентивни мерки за верниците, вклучително и дезинфекција на џамиите, ограничување на проповедите на 10 минути и забрана за собирање пред и после молитвите. На 9 мај Владата апелираше до ИВЗ да ја ревидира својата одлука за повторно отворање на џамиите и во владиното соопштение за медиумите се апелираше до верските заедници да се воздржат од организирање какви било собири. На 7 мај стотици православни верници се приклучија на литијата во Струга во чест на Св. Георгиј спротивно на мерките со кои беа забранети собири.

Владата ги повика архиепископот на МПЦ-ОА Стефан и поглаварот на ИВЗ реисот Реџеми да изразат загриженост во врска со верската процесација во Струга на 7 мај и најавата на ИВЗ за отворање на џамиите, и побара од нив да апелираат до верниците да се однесуваат одговорно и да го осудат секое однесување спротивно на владините мерки. Меѓутоа ИВЗ на 12 мај ги отвори џамиите. Според извештаите, владата избегнала конфронтирање со ИВЗ во врска со непридржувањето на ограничувањата за Ковид-19 бидејќи полицијата не презела дејствија да ја спречат литијата во Струга и власта не сакала да се мисли дека фаворизира една религиска група наспроти друга. Наводно властите не сакале да преземат никакви активности откако полицијата не ја спречила литијата во Струга и дека ова најверојатно имало за цел да се избегне перцепција дека се пристрасни кон МПЦ-ОА.

На 4 јуни Јавното обвинителство изјави за медиумите дека отворило предмет по допрен глас против митрополитот повардарски Агатангел за јавно повикување на православните верници од Велес, Кавадарци, Неготино и Гевгелија да одат во црква и на гробишта за Задушница и покрај ограничувањата на Владата за масовни собири заради Ковид-19.

Дел III. Состојбата во однос на почитувањето на верските слободи во општеството

Претставниците на ПОА изјавија дека тие и членовите на нивните семејства честопати биле на мета на навреди во медиумите и жртви на физички напади од страна на поединци блиски на МПЦ-ОА. Според медиумите во октомври персоналот на гробиштата во Ѓорче Петров-Скопје го одбиле барањето на едно семејство свештеник на ПОА да изврши погребен обред и наместо тоа испратиле свештеник на МПЦ-ОА. Кога новинар прашал зошто барањето било одбиено свештеникот на МПЦ-ОА вербално го нападнал.

Бекташката заедница (Тетово) и понатаму ги оспорува тврдењата на ИВЗ за целосна сопственост и плановите за реновирање со турска помош на теќето Арабати баба, комплекс што бекташите (Тетово) го користат како свое седиште, меѓу другото и во писмото што во мај му го испратија на тогашниот технички премиер Спасовски. Претставниците на Бектешката заедница (Тетово) и понатаму ја изразуваат својата загриженост дека реновирањето на теќето ќе значи и нивно целосно отстранување од комплексот. Бектешката заедница (Тетово) не може да побара признавање на сопственоста на комплексот, затоа што групата сè уште не е соодветно регистрирана. На крајот од годината проектот за реновирање сè уште чекаше комплетирање на студиите за изводливост.

Медиумите известуваа за неколку инциденти на кражби, а властите известуваа за еден инцидент на вандализам на православни гробишта, наспроти 12 кражби или вандализам на православни локалитети во 2019 година. Во јануари полицијата информираше дека непознати лица ги размонтирале и украде бакарните олуци од џамија во центарот на Гостивар, град во западниот дел од земјата. Во април КОВЗРГ го осуди сквернавењето на православните гробишта во Камник во близина на Скопје, и ги повика властите да ги откријат и обвинат сторителите. Истрагата на инцидентот сè уште беше во тек на крајот на годината.

Во февруари МПЦ-ОА испрати писмо до лидерот на политичката партија Интегра, протестирајќи на појавата на црква на МПЦ-ОА во позадината на политичка реклама. Во јули Еврејската заедница издаде соопштение за медиумите во кое бараше од политичките партии да не ги користат еврејските гробишта и обележја во политичките кампањи.

Во декември Хелсиншкиот комитет во земјата имаше регистрирано 38 инциденти на говор на омраза со верски елементи во текот на годината споредено со осумте во 2019 година.

Во јануари Еврејската заедница и Фондот на холокаустот на социјалните медиуми објавија заедничка осуда на говорот на омраза и антисемитските коментари. Тие апелираа до граѓаните, политичките партии и институциите да отфрлат таква реторика и наместо тоа да ја прифатат културата на почит преку учество во сеќавањето и едукацијата за Холокаустот. Во мај Еврејската заедница пријави кај властите повеќе антисемитски објави и говор на омраза од страна на група на Фејсбук наречена „Ninurta Macedonia“. Во објава на оваа група од 12 мај стои „Душите на евреите се дом на демоните“ и се бара луѓето да ги избегнуваат бидејќи биле „универзална чума“, а понатаму ги нарекуваат „валкани, сурови и нечовечни.“ На крајот од годината истрагата сè уште беше во тек.

Фондот на холокаустот, невладината организација, продолжи да работи со Министерството за образование и наука на проект за обука на едукатори за да ги подучуваат средношколците за холокаустот и еврејската историја. Во текот на годината Фондот на холокаустот одржа четири вебинари за таа цел.

Во март, Меморијалниот центар на холокаустот отвори постојана изложба вредна повеќе милиони долари во сеќавање на еврејското население од земјата и 7.148-те Евреи испратени во логорот на смртта, Треблинка, за време на Втората светска војна; меѓутоа изложбата остана затворена за јавноста во текот на поголемиот дел од годината заради ограничувањата наметнати од Ковид-19. Како и во претходните години, Центарот спровел едукативни програми за холокаустот во партнерство со Министерството за образование и наука, до воведувањето на ограничувањата заради Ковид-19.

Дел IV. Политики и ангажман на Владата на САД

Амбасадорката и други службени лица од Амбасадата остварија средби со владини претставници, вклучително министерот за внатрешни работи Оливер Спасовски, министерката за правда Рената Дескоска и заменик претседателот на Владата задолжен за европски прашања Бујар Османи, на кои разговараа за прашања во врска со верските слободи и толеранција како што е подобрената меѓуверска соработка и почитувањето и еднаквиот третман на религиозните групи од страна на власта.

Амбасадорката разговараше за меѓуверската толеранција и соработка со верските лидери и важноста да се отвори дијалог со религиозните групи во рамките на формални и неформални средби. Во февруари амбасадорката имаше можност да се сретне со група верски лидери од МПЦ-ОА, ИВЗ, Еврејската заедница, Бекташката заедница (Тетово),

Евангелско-методистичката црква и лидери од граѓанското општество коишто биле дел од програма на САД за размена за да поразговараат за верските слободи, почитувањето на разновидноста, заштитата на културното наследство и важноста да се почитува верската разновидност.

Службени лица од Амбасадата се сретнаа со поглаварот на ИВЗ Фетаху и архиепископот на МПЦ-ОА Стефан за да поразговараат за прашања поврзани со верските слободи, вклучително и перципираното владино фаворизирање на одредени религиозни групи.

Амбасадата објави 12 пораки на социјалните медиуми во врска со верската слобода, со кои достигна повеќе од 62.000 следбеници. Темите што беа опфатени со нив се однесуваа на годишниот Молитвен појадок на САД, претседателското прогласување на денот на верската слобода како и порака за важните улоги што ги играат верските заедници за помош на своите конгрегации и на нивните најранливи припадници во справувањето со предизвиците на пандемијата на Ковид-19.